

Spomienka na profesora Stanislava Kostlivého – zakladateľa slovenskej chirurgie

Miloš Kňazovický

I. chirurgická klinika LF UPJŠ a UNLP Košice

Čas. Léč. čes. 2025; 164: 35–38

ÚVOD

To, že slovenská chirurgia začala pred sto rokmi písať svoju novú kapitolu, je predovšetkým zásluhou veľkého českého lekára, vynikajúceho európskeho chirurga, profesora Stanislava Kostlivého, ktorý sa po skončení prvej svetovej vojny rozhodol vydať do neznáma a v úlohe prvého prednostu Chirurgickej kliniky Univerzity Komenského v Bratislave sa stal zakladateľom slovenskej chirurgie, ktorú za krátky čas povzniesol na európsku úroveň.

Ubehlo sto rokov, odkedy profesor Stanislav Kostlivý vo funkcii rektora výrazne prispel k budovaniu a rozvoju prvej slovenskej Univerzity. Prof. Kostlivý dal Slovensku všetko čo len mohol a jeho čestný a humánny postoj si na Slovensku získal všeobecnú vážnosť a úctu. Charakterové vlastnosti profesora Kostlivého, jeho zhovievavosť, добрôta, úprimnosť a korektnosť z neho urobili v čase prvej Československej republiky vedúcou osobnosť a najobľúbenejšieho lekára Slovenska. Vychoval mnoho českých a slovenských zdravotníkov, ktorí inšpirovaní jeho génom boli požehnaním kraja, kam ich osud zavial. Vychoval školu, ktorá nesie hrdé meno škola Kostlivého. Patrili k nej priamo alebo nepriamo všetci významní slovenskí chirurgovia 20. storočia. Z jeho odchovancov sa stali univerzitní profesori, prednostovia kliník a primári oddelení nemocníc po celom Slovensku.

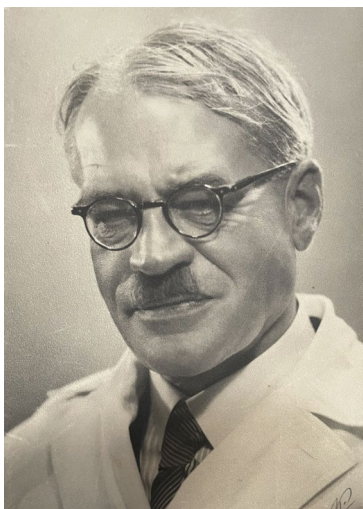
Dnes si môžeme pripomenúť osobnosť profesora Kostlivého v spomienkach profesora Jána Kňazovického, ktorý bol jeho priamym a najstarším slovenským žiakom a ktorý sa vždy hrdó hlásil k jeho odkazu. Nikdy sa netajil tým, že aj jeho celoživotná odborná a vedecká dráha bola predovšetkým formovaná osobnosťou prof. Kostlivého. Ako zakladateľ košickej Lekárskej fakulty sa zasadil o pomenovanie prvej fakultnej posluchárne v Košiciach jeho menom. Neskôr už ako emeritný profesor sa spolu s Rudolfom Schusterom, neskôr slovenským prezidentom, zasadili aj o pomenovanie ulice v centre Košíc. Meno tohto významného profesora nesú okrem historického centra Košíc ešte aj ulice v Prahe-Kyjích a v Bratislave.

Prof. MUDr. Stanislav Kostlivý, Dr.h.c., sa narodil 30. októbra 1877 vo Viedni. Jeho život plynul v českom vedeckom prostredí, či už šlo o jeho rodinný život, či o jeho medicínsku dráhu.

Po úspešnom zvládnutí štúdia medicíny na lekárskej fakulte vo Viedni nastúpil v roku 1902 na I. chirurgickú kliniku, ktorú v tom čase viedol známy český profesor Eduard Albert. Profesor Albert mal pre svojho mladého krajana zvláštnu sympatiu a podporoval ho v chirurgických začiatkoch. Túžba po vedeckých poznatkoch a po chirurgickej škole v domacom ovzduší ho viedla do Prahy. Tam sa stal asistentom ďalšieho vynikajúceho českého chirurga, profesora Otakara Kukulu. Písal sa rok 1905. Mladý asistent vniká do hlbokých tajov chirurgickej kuchyne, usilovne študuje, publikuje a získava odbornú špecializáciu. Prof. Kukula s prekvapením konštatuje, že jeden z jeho najmladších žiakov vyniká nad priemer. Preto keď sa v roku 1909 uprázdňuje v trebičskej nemocnici chirurgický primariát, profesor Kukula odporučil na uvoľnené miesto mladého Kostlivého. Vystriedal tu popredného českého chirurga docenta Jaroslava Bakeša, ktorý odišiel za prednostu chirurgickej kliniky do Brna.

Třebíč bola v kariére prof. Kostlivého významným medzníkom. Netrvalo dlho a stal sa aj riaditeľom nemocnice. Predpoklady k najvyššej méte, k univerzitnej stolici, vznikajú v tomto jeho pracovnom milie. Syntéza Albertovej a Kukulovej školy nachádza v trebičskom chirurgickom oddelení samostatný vzlet a uplatnenie. Organizácia práce priniesla svoje prvé ovocie, keď sa na Českom vysokom učení technickom v Brne 7. augusta 1912 habilitoval na docenta chirurgie prácou „O chronických tyreotoxiakózach“. Prácu posudzoval profesorský zbor Karlovej univerzity v Prahe. Počas prvej svetovej vojny pracoval ako vojenský chirurg. V tomto čase pôsobil aj na Slovensku, konkrétne v oblasti Karpát.

Po skončení prvej svetovej vojny a po vzniku Československa sa plánujú v Bratislave zriadiť nové klinické pracoviská. Na miesto vedúceho chirurgickej katedry sa okrem docenta Bakeša uvažovalo aj s profesorom Juliusom Petřivalským. Voľba však nakoniec padla na docenta Kostlivého, ktorý sa tak v roku 1919 sťahuje do Bratislavy a pridáva sa ku skupine profesorov, vedených prof. Kristiánom Hynkom, ktorých úlohou bolo vybudovanie prvej slovenskej lekárskej fakulty. Profesorom chirurgie sa stal 31. júla 1919, keď si z rúk prezidenta T. G. Masaryka preberá profesorský dekrét. Inauguračná práca mala názov

Prof. Stanislav Kostlivý

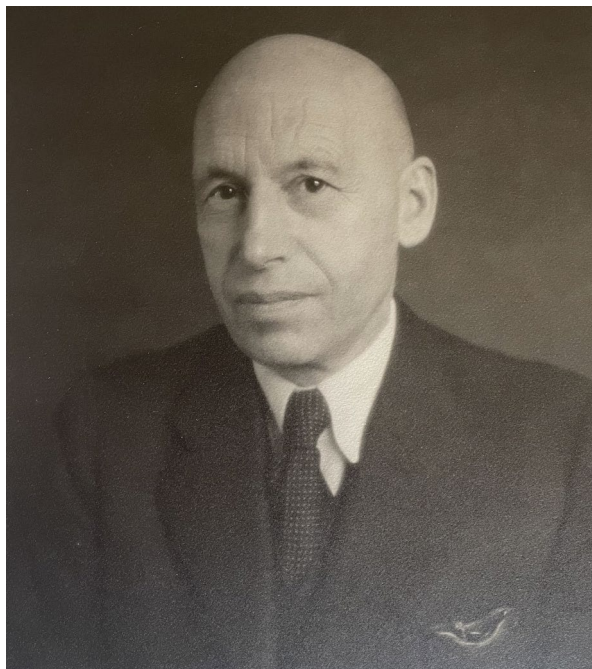
DĚJINY LÉKAŘSTVÍ

„Cesty a cíle moderní chirurgie“. Poverený vedením chirurgickej kliniky bol dňa 20. augusta. Mal 42 rokov a bohaté chirurgické skúsenosti. Pod jeho vedením sa vo veľmi krátkom čase zvyšoval počet a spektrum operačných výkonov a pracovisko dosiahlo už v prvých rokoch svojej existencie európsku úroveň.

Vedecká činnosť prof. Kostlivého, ktorá obsahuje vyše 70 štúdií a článkov, prenikla ďaleko za hranice. Za dlhé roky jeho blahodarného pôsobenia v pracovnom kolektíve uzrel svetlo sveta celý rad monografií a dizertácií, interpretovaných jeho duchom, myslením, logikou, kriticismom a originalitou. Z jeho rozsiahlej domácej a zahraničnej publikačnej činnosti treba predovšetkým uviesť monografiu „Chirurgie chorob žaludka a dvanástniku“ z roku 1929.

Popri klinických povinnostiach zastával najprv úrad prorektora slovenskej *alma mater* v rokoch 1919–21, aby si neskôr vyslúžil poctu Magnificencie, ktorej sa mu dostalo v rokoch 1923–24. Jeho prítulnosť k medicínskému dorastu bola odmenená protektorstvom a čestným členstvom Spolku čsl. medikov v Bratislave. Všeobecná dôvera lekárskeho stavu ho postavila aj na miesto prezidenta lekárskej komory, ktorá dlho ťažila z jeho tvorivej organizačnej sily. Okrem toho bol organizátorom slovenského vedeckého života a členom mnohých domácich a zahraničných vedeckých inštitúcií.

V čase druhej svetovej vojny prebehla Slovenskom mrazivá víchrica a profesor Kostlivý bol v roku 1941 daný k dispozícii protektorátnej vláde v Prahe. Tam žil ako penzista a dňa 7. decembra 1946 podľahol zákernej chorobe vo veku 69 rokov. Pochovaný je na Olšanskom cintoríne v Prahe.

Prof. Ján Kňazovický

Prof. MUDr. Ján Kňazovický (1893–1987) – prvý dekan košickej Lekárskej fakulty a nositeľ Medaily J. E. Purkyňu za rok 1963. Narodil sa 27. októbra 1893 v Ľubietovej blízko Banskej Bystrice. Štúdium medicíny absolvoval v sedmohradskom Koložvári. Po promócii vo víre udalostí prvej svetovej vojny nastúpil do nemocnice pre vojenských in-

validov do Košíc, ktorú viedol známy chirurg a urológ profesor Alexander von Lichtenberg (vynálezca intravenózne urografie). V rokoch 1920–22 pracoval na II. chirurgickej klinike v Budapešti, ktorú viedol prof. Pál Kuzmík, kde získal titul odborného lekára chirurgie. V roku 1922 nastúpil na chirurgickú kliniku v Bratislave ako asistent profesora Kostlivého, kde v roku 1923 vykonal ako prvý na Slovensku krvnú transfúziu. V roku 1929 sa vrátil späť do Košíc ako primár chirurgického odd. Štátnej nemocnice. V roku 1930 uskutočnil prvú sutúru poraneného srdca na Slovensku. V roku 1933 na LF UK v Bratislave bol na základe priekopníckej práce o artériografiách profesorom Kostlivým habilitovaný za docenta chirurgie.

Počas druhej svetovej vojny pôsobil v Martine ako primár chirurgického oddelenia a riaditeľ nemocnice. V roku 1944 po vypuknutí Slovenského národného povstania pôsobil v povstaleckom centre v Banskej Bystrici, kde pôsobil ako hlavný referent Povereníctva pre zdravotníctvo a po potlačení povstania do hôr bol zdravotníckym náčelníkom I. partizánskej brigády generála M. R. Štefánika. Po oslobodení sa v roku 1946 znovu vrátil do Košíc na svoje bývalé pracovisko a dekrétom prezidenta Edvarda Beneša bol vymenovaný za riadneho profesora patológie a terapie chorôb chirurgických. Začiatkom roku 1947 bol vymenovaný za predsedu výboru pre budovanie vysokého školstva v Košiciach. Úsilie prof. Kňazovického bolo dovŕšené dňa 19. októbra 1948, keď bol otvorený školský rok na pobočke Lekárskej fakulty Slovenskej univerzity v Košiciach a prof. Kňazovický bol vymenovaný za prvého dekana novozaloženej košickej Lekárskej fakulty. Po jej založení ako dekan a súčasne riaditeľ nemocnice prebudoval pôvodnú Štátnu nemocnicu na Fakultnú nemocnicu. Za tri desaťročia pôsobenia vo funkcii prednostu kliniky a vedúceho Katedry chirurgie vychoval celý rad špecializovaných spolupracovníkov a založil košickú chirurgickú školu, z ktorej ešte za jeho života vyšli viacerí profesori, prednostovia kliník a primári chirurgických oddelení a ústavov nielen v Košiciach, ale aj v Bratislave a v iných mestách Slovenska a Čiech.

PROFESOR KOSTLIVÝ V SPOMIENKACH JÁNA KŇAZOVICKÉHO

Začnem mojim príchodom na kliniku v roku 1922. Budem trochu osobný. Nie pre seba, ale aby som vykreslil ľudský profil nášho učiteľa. Stál som pred priamym, bezprostredným a otvoreným človekom. Už prv som sa oboznámil s čsl. demokratickým klinickým režimom, ktorý sa diametrálne líšil od môjho predošlého autoritatívne vedeného klinického života v Budapešti. A prejavil som nahlas svoju ľútosť nad tým, že mi nebolo umožnené už dávno žiť v klinickom ovzduší, v akom som sa ocitol v Bratislave. Otváram oči, keď počujem slová: „*Ba ne přáteli, nelitujte. Ani nevíte, k čemu vám to bude dobré.*“ A bolo! Alebo. S recenziou mojej vedeckej prvotiny bol za 24 hodín hotový. Jej syntaxa, štylistika bola príšerná. Predstavte si, šéf ju dal upraviť svojej dcére, študentke filozofickej fakulty, na ktorú bol veľmi hrdý. Hanbil som sa, cítil som sa ako spráskaný pes. A ako tak lamentujem, odznievajú slová: „*Nic si z toho nedělejte. Vždyť i já si ještě stále musím svou medicínskou češtinu alespoň třikrát předělovat a stále to není ono.*“ Alebo. Mal som zložiť do jeho rúk, v jeho funkcii prezidenta lekárskej komory predpísaný sľub. Prijal ma celkom neformálne s oslovením: „*Copak si my dva budeme taďy úřadovat. Servus Kňazovický a tím je to odbytý.*“ A na dôvažok ešte jedna perlička. Kolektív kliniky sa dostavoval k šéfovi pri príležitosti jeho narodenín korpo-

ratívne ku gratulácii. Raz sa mi stalo, že ma predvečer jeho sviatku kamaráti zviedli k dákej pijatike. Na druhý deň som bol ťažko intoxikovaný. Starému pánovi chýbala moja neprítomnosť a keď mu okolnosti incidentu kolegovia pošepli, tak sa ku mne dostavil so slovami: „Tak přišel jsem si pro gratulaci.“ Sadol si ku mne na gauč, hladkal mi ruku a povedal: „Vždyť to беру tak, že jste si vypil k mé oslavě“. Do smrti nezabudnem na toto jeho gesto! A ja som sa dostal k nemu z pracoviska, kde šéf v poradí posledných desať lekárov po mene ani nepoznal a ani slovka k nim neprehovoril.

Neubehol ani rok od môjho nástupu na kliniku, keď som stal klinickým asistentom, ba ako mi profesor hovoril jeho „leibasistentom“. Táto funkcia pozostávala z toho, že keď človek nebol práve vedúcim ambulancie, sprevádzal šéfa na klinike takmer na každom kroku, od jeho príchodu až po chvíľu, keď odchádzal domov. Mojou úlohou bola príprava prednášok, asistencia pri všetkých profesorských chirurgických výkonoch, ošetrovanie chorobných stavov, podávanie situačného hlásenia do bytu, a ešte nejaké maličkosti. Tak sa stalo, že v uvedenom období môjho klinického života porozprával mi náš učiteľ o viacerých úsekoch jeho chirurgickej dráhy, o zákulisí v českom chirurgickom živote a aj niektoré momenty z obdobia zakladania Univerzity Komenského a jej chirurgickej kliniky. Pokúsím sa teda o reprodukciu niektorých, historicky pozoruhodnejších udalostí, tak ako som ich počul z jeho úst.

VZNIK UNIVERZITY KOMENSKÉHO

V roku 1919 sa československá vláda rozhodla založiť v Bratislave univerzitu. Pri vtedajších zložitých politických pomeroch a po nátlaku niektorých direktorov Versaillskej zmluvy mala byť dvojkoľajná. Československá vetva mala bežať paralelne pri zachovaní starej maďarskej Alžbetínskej univerzity. Toto stanovisko zastával aj minister pre správu Slovenska MUDr. Vavro Šrobár. Na čele maďarskej kliniky mal ostať jej doterajší šéf profesor Lajos Bakay. Kandidátom na prednostu čsl. chirurgickej kliniky bol pôvodne docent Jaroslav Bakeš z Brna. Keďže Bakešovi nebol náš demokratický režim sympatický, voľba padla na primára chirurgie v Třebíči, docenta Kostlivého, ktorý svoje poverenie s radosťou prijal, majúc k Slovensku zvláštnu afinitu. Pridal sa teda s veľkým elánom ku skupine profesorov, vedených prof. Hynkom, aby započal aj on svoje veľké budovateľské poslanie. Pravda, súbežnosť dvojkoľajného národnostného univerzitného systému nebola možná. Nastal boj, ktorý chvíľu trval, ale napokon aj minister Šrobár si osvojil námietky bratislavského zboru, takže ústredná vláda svoje prvotné uznesenie zrušila. Prof. Kostlivý aj keď viedol boj nekompromisne, ostal pri ňom, ako aj vždy v živote, humánnym a tolerantným. Prof. Bakaymu ponúkol prax v sanatóriu na Hlbokej ceste. Mal v úmysle prevziať skoro všetkých Bakayových asistentov, ktorí sa ale rozhodli opustiť Československo a odišli do Maďarska. A tak prvý československý káder tvorili doktori Koch, Frejka, Podlaha, Šebek, Klika, Dudek, Vidlička, Makovický, Pollák, Pevný a Neumann.

Po založení univerzity nastal na bratislavských klinikách čulý organizačný život. Muselo sa budovať na základoch a po stopách cudzej ideológie a cudzej tradície. Pôda bola ťažká a dnešnej generácie si ani nemôžu predstaviť, aké prekážky musela vtedy zdolať ľudská vôľa. Je nehynúcou zásluhou prof. Kostlivého, že v tomto boji vydržal a že v ňom čestne obstál. Univerzita v Bratislave bola vtedy ešte mladá, všetko

sa rozbiehalo, formovalo, stavalo a kodifikovalo. Zo všetkých fakúlt bola pritom najstabilnejšia práve lekárska fakulta. I v nej však boli dosť zložité vnútorné pomery. Mnohí z nových prednostov ústavov a klinik ešte nemali profesorskú kvalifikáciu a mali neraz veru čo doháňať, aby obstáli pred vlastnými asistentmi ale aj pred odbornými lekármi v meste. Patrí k chvále profesora Kostlivého, že práve chirurgická klinika si ako jedna z prvých získala rešpekt a uznanie i dôveru nemocných.

Okrem veľkej oddanosti k chirurgii bol profesor Kostlivý aj veľkým ctiteľom a vyznávačom učiteľa národov Jána Amosa Komenského, ako to neraz zdôrazňoval svojim žiakom: *J sme především školou, středisko s vědeckou, školní a výchovnou náplní. My máme a musíme především vychovávat mladé lékaře a nejen je. Ale to neznamená, že zcela zapomeneme na klinickou práci, na léčbu od přijetí pacienta po jeho úplné vyléčení. Tedy škola a klinika... Musíme je harmonicky spojit, neboť jedna potřebuje druhou a naopak. Klinika školu a škola kliniku. Toto propojení musí být komplexní a až potom si budeme moci říci, že vychováváme i léčíme, že napomáháme odbornému růstu a i to prakticky dokazujeme.*

Tieto názory v nejednom prípade predbehli dobu, ktorá prijala pokroku viac než kedykoľvek predtým. Pre profesora Kostlivého bolo charakteristické, že sa vedel zbavovať starého vždy, keď videl, že neprináša úžitok, že brzdí a nepomáha lekárovi liečiť. Profesor Kostlivý hneď v prvých rokoch existencie chirurgickej kliniky lekárskej fakulty v Bratislave určil dve skupiny chorôb, ktorým sa mala vo výskume venovať osobitná pozornosť, teda sa mala vylepšovať nielen operačná technika, ale i odborný výskum celej choroby. Jednalo sa o chirurgiu štítnej žľazy a chirurgiu žalúdka. Čo sa týka strúmu, problém bol doslova na dosah ruky. Celý neďaleký Žitný ostrov bol zaplavený obyvateľmi s rôznymi strumami, medzi ktorými bolo i veľa toxických. Široké zázemie vidieka ich priam chrlilo na chirurgickú kliniku, zvlášť po tom, čo sa tamojšie maďarsky hovoriace obyvateľstvo presvedčilo, že aj doktori na „českej“ klinike operujú výborne. Dobré operačné výsledky boli dosiahnuté najmä vďaka snahe profesora Kostlivého priblížiť operačnú techniku čo najviac biologickým a fyziologickým podmienkam organizmu. Druhou oblasťou klinického a experimentálneho záujmu sa stala chirurgia žalúdka, predovšetkým vredovej choroby. Predvídavý profesor Kostlivý dávno pred inými odborníkmi hovoril o vredovej a o rakovinovej chorobe žalúdka a nespájal ich. Pod jeho vedením sa celý pracovný kolektív ujal vedeckej úlohy a spracoval rôzne problémy okolo vredovej choroby ale aj rakoviny žalúdka. Výsledkom bol celý rad dizertačných prác a lekárskech monografií, ktoré boli prezentované a obhájené na medzinárodných i vnútroštátnych kongresoch.

Kolektív slovenských lekárov sa postupne rozrástol, usilovne sa študovalo a prednášalo na kongresoch, aj v Purkyne, zrodili sa vedecké publikácie a myslím, že nasledovali najkrajšie roky života prof. Kostlivého. Išlo totiž o jeho bohaté, pionierske tvorivé, vedecké a výkonné chirurgické obdobie. Aj keď sa v našom klinickom živote vyskytli rušivé udalosti, v pracovnom prostredí sa podľa želania nášho učiteľa malo udomáčniť porozumenie, pokoj, krásne ľudské vzťahy a korektné a zdravé pracovné súťaženie. Bolo veľkým sviatkom celého Slovenska, keď sme mohli osláviť jeho 50. a 60. narodeniny.

Prof. Kostlivý bol nadpriemerným človekom, štátnicky a politicky vysoko vynikajúcou osobnosťou. Kultúrne a sociálne povznesenie Slovenska mal stopercentne na srdci. Dôvodil, presvedčoval, prehovárал aj svojich českých kolegov,

DĚJINY LÉKAŘSTVÍ

že regionálnemu uplatňovaniu sa slovenského národa aj vo vysokoškolskom živote treba dať voľný priebeh. Bolo mu jasné, že jeho klinika bude raz slovenská. Jeho prezieravosť sa začala na pôde bratislavskej lekárskej fakulty prakticky realizovať odchodom prof. Kristiána Hynka, ktorý bol totiž zástancom pomalého a postupného evolučného vývoja a mal tvrdšie podmienky pre kandidátov slovenskej vedy. Profesor Kostlivý si profesora Hynka síce vážil ale v láske ho pre jeho sarkazmus veľmi nemal. No aj keď Hynek bol hlavnou postavou v profesorskom zbore, nezažil som nikdy, aby v úradných veciach náš učiteľ chodil za ním. Práve naopak! Náš šéf bol síce pozorný a zdvorilý, ale nevedel sa klaňať. Z fakultných profesorov mu bol najbližší profesor Roman Kadlický, pretože bol povahovo aj on skromný, jemný, tichý a dobromyseľný.

OPRAVDIVÝ ČLOVEK

Profesor Kostlivý bol voči pacientom samá humanita. Nebol proporcionálnym, díval sa vždy na celého človeka. Myslel nielen orgánovo, ale súčasne aj na psyché. Ako lekár vynikal svojim všeobecným medicínskym vzdelaním. Hlásal, že pravý zdravotník má cítiť s pacientom, má sa riadiť poznatnou vedeckou pravdou a poslúchať hlasu svedomia.

Osobitnou kapitolou bola je úloha vo funkcii prednostu chirurgickej kliniky. Ako chirurg operoval zručne, prepa-roval anatomicky, jeho technika bola do posledných rokov brilantná, šetriaca vždy živé tkanivá a živé bunky. Osobné kúzlo, prístupnosť, láskavosť a demokratickosť účinkovali najmä na tú generáciu, ktorá bola prechodným medzníkom medzi rakúsko-maďarskou a česko-slovenskou chirurgickou školou. Nepripomínal prácu, neprikazoval poslušnosť, nevedel sa na svojich podriadených hnevať a predsa, nebolo snád jedného žiaka, ktorý by bol jeho príslovnú dobrotu zneužil. Usilovali sme sa, boli sme mu dobrými, poslušnými synmi, snažili sme sa aj vedecky pracovať, lebo sme vedeli, že mu každý slovenský vedecký pokrok urobí radosť a zo všetkých síl sme robili všetko preto, aby sme nenarušili harmonický éter, ktorý obklopoval nášho jedinečného učiteľa.

Roky však utiekli, vypukla druhá svetová vojna a na Slovensku – a žiaľ aj na lekárskej fakulte – zavládol autorita-tívny režim, ktorý dovolil, že zakladateľ slovenskej chirurgie, vzor a učiteľ takmer všetkých slovenských chirurgov, budovateľ univerzity a prezident lekárskej komory bol daný k dispozícii protektorátnej vláde. Žiaľ aj takáto osobnosť bola pre politické udalosti prinútená v roku 1941 opustiť Slovensko. Odišiel zlomený na tele a na duši z „nevdačného Slovenska“ do Prahy, kde v roku 1946 zomrel. Posledný jeho dopis som obdržal začiatkom roku 1944, v ktorom mi gratuluje k päťdesiatke. Pritom smutne spomína na nevdačnosť ľudí, ktorí mali prsty v jeho odstránení. Sľúbil mi, že pri našom najbližšom stretnutí mi prezradí zákulisie tejto hanebnej akcie. Ale žiaľ! Uvidel som ho už len v Hlavnom patologickom ústave. Pribehli sme s prof. Klimom na pohreb, ale kremácia bola odložená. Aspoň sme vyhládali malú izbičku, kde skonala a pohladkali sme tam zabudnuté papučky ako jediné smutné rekvizity po milovanom človeku. Ťažko ešte niečo pridať.

Literatura

1. Schuster R., Štiavnický J. So skalpelom a bez neho. *NVK International*, 1994.
2. Schuster R. Profesor Ján Kňazovický. *Press Print Košice*, 2009
3. Kňazovický J. Osobné spomienky na prof. Kostlivého. Prednesené pri príležitosti 100. výročia jeho narodenia. *31. Kostlivého deň*, 9. 12. 1977.
4. Kňazovický J. S Bohom, pane profesore... *Bratislavské lekárske listy*, 1947.
5. Kothaj P. Profesor Kostlivý, jeho žiaci a nasledovníci. In: *Momenty z dejín slovenskej chirurgie. Patria I*, 1999
6. Falisová A, Ozorovský V. Stanislav Kostlivý and Konštantín Čársky – the elite of Slovak surgery. *Forum Historiae* 2018; 12: 99–113.

ADRESA PRO KORESPONDENCI:

MUDr. Miloš Kňazovický, PhD., MPH
I. chirurgická klinika LF UPJŠ a UNLP
tr. SNP 1, 040 11 Košice
Tel.: +421 918 528 630
e-mail: m.knazovicky@gmail.com

pro⁺Lékaře.cz
největší informační zdroj pro lékaře

Přináší současné poznatky z medicíny
a celoživotní vzdělávání

- + Kreditované on-line kurzy ČLK a SLK
- + Více než 60 vědeckých časopisů včetně archivu
- + Specializované tematické zpravodaje
– žádné informace Vám neuniknou!

www.prolekare.cz/registrace

REGISTRACE ZDARMA